

Stimată doamnă rector,

Domnule Președinte al Senatului, stimați membri ai Consiliului de Administrație și ai Senatului, stimate cadre didactice, precucernici părinți, dragi studenți, stimați invitați,

Iubite maestre Grigorie Stathis,

Sunt extrem de onorat să transmit salutul Universității Naționale de Muzică din București, atât din poziția de Pro-rector cu Cercetarea și Internaționalizarea la Conservatorul bucureștean, cât și din aceea de fost ucenic al maestrului Grigorios Stathis la Universitatea Națională și Kapodistriană din Atena, cu prilejul decernării titlului de DOCTOR HONORIS CAUSA din partea Universității Naționale de Arte "George Enescu" din Iași!

Pornind de la *laudatio* prezentat de dna profesor Maria Alexandru de la Universitatea Aristotel din Tesalonic aș continua prin a puncta trei idei care mi se par esențiale în înțelegerea însemnătății prodigioasei activități a profesorului Grigorios Stathis în câmpul cercetărilor contemporane asupra cântului bizantin.

1. În 1935 un grup de cercetători occidentali puneau bazele bine-cunoscutei colecții *Monumenta Musicae Byzantinae* în cadrul Universității din Copenhaga, sub direcția lui Carsten Høeg, proiect ce își propunea recuperarea celor mai importante și reprezentative codice ale cântării bizantine, prin gruparea lor pe cinci direcții: Série principale (Facsimilés), Série Subsidia, Série Transcripta, Série Lectionaria și CORPUS SCRIPTORUM DE RE MUSICA (CSRM). O inițiativă care a capacitat, de-a lungul vremii și până astăzi, importanți muzicologi și lingviști din spațiul vest-european, specialiști care au făcut ca studiul muzicii medievale de rit bizantin să intre pe un făgaș al investigațiilor academice extrem de serioase. În primă fază, interesul savanților s-a concentrat însă, preponderent, asupra cântării monodice ortodoxe de până spre anul 1453, gest justificat de ideea adânc înrădăcinată în epocă, reiterată uneori și astăzi, că tradiția muzicală a Imperiului Bizantin, alături de alte forme cultural-artistice, apune odată cu cucerirea capitalei acestuia, Constantinopol, de către trupele lui Mehmed al II-lea Fatih, la mijlocul veacului al XV-lea.

Am făcut acest mic échappé tocmai pentru a integra excepționalitatea activității științifice și interpretative a "patriarhului muzicologiei bizantine" – profesorul Grigorios Stathis, în acest complex și sinuos traseu al dezvoltării cercetării europene și mondiale asupra culturii muzicale sacre a Bisericii fostului Imperiu Roman de Răsărit. Se știe bine: catalogarea codicelor muzicale conservate în numeroase biblioteci din centrele monastice elinofone și, în special, cele găzduite de cea mai importantă bibliotecă pnevmatică a spiritualității ortodoxe – cea a Sfântului Munte Athos –, a reconfigurat esențial coordonatele de viațuire ale formelor muzicale bizantine, dincolo de granița cuceririi otomane. Proverbiala muncă de benedictin a maestrului Stathis, derulată de-a lungul unei jumătăți de veac asupra a mii și mii de manuscrise ce acoperă peste un mileniu de cântare sfântă, face a lumea academică, inclusiv cea românească, să beneficieze astăzi de cea mai coerentă istorie a muzicii bizantine și post-bizantine. Dublată de înregistrări audio și studii analitice și monografice dedicate personalităților muzicale care au marcat stilistic și estetic cultura monodică a Bisericii Bizantine de dinainte și după anul 1453 (a se vedea, spre exemplu, ciclurile de CD-uri cu

lucrări aparținând *maistorilor* Renașterii Paleologilor precum Cucuzel, Kladas, Glykys, Manuel Hrisaf et. all, iar mai apoi, pleiada de compozitori din perioada post-bizantină), cercetările profesorului Stathis constituie astăzi, pentru noi toți, model și punct de reper formativ în spațiul universitar și al institutelor de cercetare, succesul demersului său izvorând tocmai din lucrul cu cel mai fidel și onest profesor cu putință: manuscrisul.

2. Nu în mod întâmplător aminteam mai sus de faptul că într-o primă fază, interesul specialiștilor de la *Monumenta Musicae Byzantinae* și, în general, din Europa non-ortodoxă, s-a restrâns, preponderent, asupra investigării codicelor muzicale bizantine produse în *scriptorium*-urile Imperiului Răsăritean, până spre secolul al XVI-lea, în principal. Realitatea din spatele manuscriselor muzicale investigate cu atâta acribie de profesorul Grigorios Stathis întărește, argumentează și articulează, cu o coerență extraordinară, ideea de continuitate a formelor bizantine și după cucerirea otomană survenită la mijlocul secolului al XV-lea, idee exprimată odinioară de istoricul Nicolae Iorga într-o lucrare clasică a istoriografiei balcanice, lucrare publicată, interesant de observat, în același an 1935, odată cu nașterea *Monumenta Musicae Byzantinae*: bine-cunoscuta *Byzance après Byzance*. Într-o perioadă în care preocuparea muzicologilor – bizantinologi din țările răsăritene (greci, români, sârbi, bulgari etc.) a fost, în principal, una de studiere a trecutului muzical al propriilor lor țări și de construire a unei identități sonore naționale, cercetările profesorului Stathis reconstruiau trasee și destine muzicale, reintegrând, prin intermediul documentului sonor, atât cultural cât și, mai ales, spiritual, ceea ce bizantinii defineau odinioară prin termenul *οίκουμένη*. În tot acest context, consider că numeroasele conferințe precum și îndelungatele stagii de cercetare și de studii ale Domniei Sale în Italia, Olanda, Marea Britanie, Suedia, Danemarca etc., întâlnirile astrale cu profesorii Miloš Velimirović și, mai ales, Jørgen Raasted, au mediat și moderat, pe termen lung, discursurile și dialogul specialiștilor din est și vest, lumea academică din cele două zone ale Europei, divizată de comunism în acea vreme, începând nu numai "să ia în serios" tradiția muzicală post-bizantină, ci și să se asculte cu interes și respect reciproc.

3. Un al treilea punct pe care aș dori să îl ating în intervenția mea este legat de vocația de profesor și *didaskalos* a maestrului Grigorios Stathis. Se cunoaște faptul că arta muzicală bizantină, poate mai mult decât alte muzici sacre ale tradițiilor europene, are o componentă esențială în această complexă ecuație a recuperării și predaniei sfintei cântări: oralitatea. Oralitatea văzută nu numai ca fenomen dinamic, fluid, capabil uneori (în funcție de context și epocă) de transformări spectaculoase ale parcursului său, ci ca și concept teologic ce consolidează, dinamizează și ține viu întreg constructul spiritualității bizantine, văzută prin cea mai firească relație formativă cu putință: aceea între dascăl și ucenicul său. Pe acest culoar bine-păzitor, străjuit de versanții numiți Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, profesorul Grigorios Stathis este cel care a avut și are, în continuare, ucenici din Statele Unite și până în Australia, din Balcani și Țările Nordice până în lumea Orientului Apropiat. Ceea ce mi se pare esențial de amintit aici este faptul că pasiunea căutării, jertfa, dragostea și entuziasmul lucrului cu și despre acest remarcabil depozitar de memorie, deopotrivă scrisă și orală – care este codicele muzical, le-a fost transmisă și insuflată ucenicilor de către maestrul Stathis, cu firescul gestului și exemplului părinților pustiei. Mai mult, Domnia sa i-a învățat că "dialogul" cu manuscrisul, încercând să psalmodiezi cântarea, să descifrezi cine știe ce text greu lizibil, consemnat de anonimul copist într-un ungher al vreunei file roase de carii, rezolvă nu numai

problema imediată și, de ce să nu recunoaștem, uneori acută a studentului – aceea de a duce la bun sfârșit o teză de doctorat, ci și o problemă cu adevărat importantă și ziditoare: te pune pe calea cea bună a înțelegerii menirii și rostului sfintelor cântări în Biserică, ceea ce nu este puțin lucru. Te proiectează cu o eficiență remarcabilă în acest subtil și complex mecanism al predaniei în care relația *didaskalos* și ucenic, maestru și discipol, devine modelul unic și exemplar prin care aceasta s-a realizat. Și mai cred, cu toată tăria, că prin școala zidită prin elevii săi, mai vechi sau mai noi, *παλαιών τε και νέων*, după cum odinioară consemnau codicele muzicale bizantine, maestrul Grigorios Stathis și-a îndeplinit vocația. Pentru că puține sunt, cu adevărat, vocațiile pe care Dumnezeu ni le îngăduie pe pământ. Unele aduc mărire, altele aduc bani. Profesoratul și cercetarea, ca descoperire și creație, aduc adevărul, iar adevărul te așază de la catedră în catedrală și din catedrală pe calea spre desăvârșire și întâlnire cu Hristos.

Acesta este, cred, lucrul cel binecuvântat pe care un suflet, atunci când își împlinește vocația, îl împlinește ca atare, iar maestrul Grigorios Stathis știe foarte bine acest lucru, pentru că și l-a împlinit, cu adevărat, în mod desăvârșit!

Prof. univ.dr. Nicolae Gheorghică

Prorector al Universității Naționale de Muzică București